

АБ ПРАЕКЦЕ КАНСТЫТУЦЫІ БССР

Даклад старшыні Канстытуцыйнай Камісіі, старшыні СНК БССР тав. М. М. ГАЛАДЗЕДА

I. Гістарычныя даведкі

6 лютага 1935 года XII з'езд Савецкага Саюза ССР прыняў пастанову аб унясенні некаторых змен у Канстытуцыю Саюза ССР. У гэтай пастанове было записана:

- 1. Унесці ў Канстытуцыю Саюза ССР змены ў напрамку:
  - а) далейшай дэмакратызацыі выбарчай сістэмы ў сэнсе замены не усім роўных выбараў роўнымі, многаступенчых — аднаступенчымі, адкрытых — закрытымі.
  - б) укладання асновы эканамічнай асновы Канстытуцыі ў сэнсе прымянення Канстытуцыі ў адпаведнасць з пераходнымі судносінамі класавых сіл у СССР (стварэнне новай сацыялістычнай індустрыі, разгром кулацтва, перамога калгаснага ладу, уцвярджэнне сацыялістычнай уласнасці як асновы савецкага грамадства і т. п.).

2. Прапанаваць Цэнтральнаму Выканаўчаму Камітэту Саюза ССР выбраць Канстытуцыйную Камісію, якой даручыць вырадаваць выпраўлены тэкст Канстытуцыі па ўказаных у пункце першым асновах і ўнесці яго на зацверджанне сесіі ЦВК Саюза ССР.

3. Бліжэйшыя чарговыя выбары органаў савецкай улады ў Саюзе ССР правесці на аснове новай выбарчай сістэмы».

7 лютага 1935 г. першая сесія ЦВК СССР VII склікання ўтварыла Канстытуцыйную Камісію пад старшынствам таварыша Сталіна.

Канстытуцыйная Камісія ЦВК Саюза ССР распрацавала праект новай Канстытуцыі Саюза ССР, які быў надрукаван для ўсенароднага абмеркавання. На падставе гэтага Беларуска ССР таксама паставіла пытанне аб выпраўненні новай Канстытуцыі БССР, і 26 чэрвеня 1936 года Прэзідыум ЦВК БССР стварыў Канстытуцыйную Камісію ЦВК БССР у складзе 31 чалавека для распрацоўкі праекта новага тэкста Канстытуцыі БССР. Канстытуцыйная Камісія БССР распрацавала новы тэкст Канстытуцыі БССР, які прадставіла на абмеркаванне і зацверджанне Надзвычайнага XII З'езда Савецкага Саюза ССР.

Першая Канстытуцыя Беларускай ССР была прынята Першым З'ездам Савецкага Саюза ССР 4 лютага 1919 года. У ёй былі записаны заваяванні рабочых, сялян, батракоў і ўсіх працоўных Беларусі, скінуўшых панаванне памешчыкаў і буржуазіі. Беларусь была аб'яўлена рэспублікай Савецкага Саюза ССР рабочых, сялянскіх і салдацкіх дэпутатаў, і ўся ўлада як у цэнтры, так і на мясцах замапоўвалася выключна за Савецкай.

У першай Канстытуцыі БССР было записана:

«Асноўная задача, разлічаная на сучасны пераходны момант Канстытуцыі БССР, заключаецца ва ўстанавленні дыктатуры гарадскога і сельскага пролетарыята і бяздзяльскага сялянства ў выглядзе магутнай савецкай улады ў межах поўнага падаўлення буржуазіі, знішчэння эксплуатацыйнага чалавека чалавекам і ўстанавлення сацыялізму, пры якім не будзе ні пахледу на класы, ні дзяржаўнай улады» (Арт. 4).

17 снежня 1920 года другі З'езд Савецкага Саюза ССР прыняў дадаткі да Канстытуцыі БССР, якімі вызначаліся парадок стварэння і функцыі цэнтральных органаў савецкай улады ў БССР.

1919—1920 гг. — гэта былі гады жорсткай барацьбы працоўных мас як Беларусі, так і ўсіх савецкіх рэспублік з інтэрвентамі і з унутранай контррэвалюцыяй. Беларуска ССР, на якую наступалі перадавыя атрады інтэрвентаў, польскія легіёны, не змагла адстаяць сваю незалежнасць без дапамогі рускага рабочага класа і бяздзяльскага сялянства, а таксама без дапамогі працоўных іншых савецкіх рэспублік. Трэба было аб'явіць усе рэвалюцыйныя сілы рускага, украінскага, беларускага і іншых народаў для таго, каб адстаяць заваяванні вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі і даць адор капіталістычным інтэрвентам.

Пагэтуму 16 студзеня 1921 года Беларуска ССР заключыла саюз з РСФСР, у якім записана, што

«Выходзячы з асабліва вялікай пролетарскай рэвалюцыйнай права народаў на самавызначэнне, прызнаючы незалежнасць і суверэнасць кожнай з дагаварваючыхся старон і ўсхваляючы неабходнасць злучыць свае сілы ў межах абароны, а таксама ў інтарэсах іх гаспадарчага будаўніцтва РСФСР і БССР уступаюць паміж сабой ў ваяны і гаспадарчы саюз».

II. Падставы Сталінскай Канстытуцыі СССР з'яўляюцца падставамі Канстытуцыі Беларускай ССР

Як ужо вядома, Надзвычайны VIII З'езд Савецкага Саюза ССР зацвердзіў новую, Сталінскую Канстытуцыю, яна ўжо дзейнічае ў нашай сацыялістычнай краіне.

Канстытуцыя Саюза ССР, напісаная вялікім Сталіным, з'яўляецца найвялікшым гістарычным дакументам. Гісторыя ведае два найвялікшых дакументы: Комуністычны Маніфест, напісаны Марксам і Энгельсам, і Сталінскую Канстытуцыю. Але Комуністычны Маніфест быў праграмай, ён вызначаў тое, чаго рабочы клас павінен быў дамагацца, паказваў, за што весці барацьбу і паказваў шляхі барацьбы эксплуатаемых мас. Тое, што лепшымі людзьмі чалавечтва вызначалася ў Комуністычным Маніфесте для будучага, гэта ператворана ўжо ў жыццё нашай комуністычнай партыі пад кіраўніцтвам геніяльнага Сталіна і записана ў Канстытуцыю — у асноўны закон. Ён большае значэнне Сталінскай Канстытуцыі. Яна ёсць не праграма, а Канстытуцыя пераможнага сацыялізму. Само сабой зразумела, што для працоўных капіталістычных краін Канстытуцыя СССР з'яўляецца малюм, які асвятляе шлях і заве іх да барацьбы за зваржэнне капіталізму і пабудаванне поўнага сацыялістычнага грамадства.

Новы тэкст Канстытуцыі БССР палкам і поўнаасноўна грунтуецца на падставе Сталінскай Канстытуцыі Саюза ССР. Падставы Канстытуцыі Саюза — ёсць падставы Канстытуцыі БССР, ды інакш і быць не можа, бо БССР з'яўляецца, з'яўляецца і будзе з'яўляцца састаўной і неад'емнай часткай вялікага пераможнага Саюза ССР. Новая Канстытуцыя БССР таксама з'яўляецца Канстытуцыяй пераможнага сацыялізму.

У саюзе з іншымі савецкімі рэспубліка-

дзяравамі, і записав аб добравольным уваходжанні Беларускай ССР у склад Саюза ССР.

На падставе зацверджанай Савецкім З'ездам Савецкага Саюза ССР у 1924 годзе, Беларуска ССР унесла змены ў сваю Канстытуцыю ў адпаведнасць з Канстытуцыяй СССР.

З паказаным вышэй, што існавалі да гэтага часу Канстытуцыя БССР чужапраўна і замапоўвала заваяванні Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі першага перыяда. Пасля таго часу Беларуска ССР, як і ўвесь Савецкі Саюз, забіла карэнічны змен у сваёй эканамічнай, культуры, будаўніцтве. Як і ўвесь Савецкі Саюз, так і ў БССР адбыліся карэнічныя змены, і Канстытуцыя ўжо не адлюстроўвае таго, што дабыта беларускім народам. Таму распрацаван новы тэкст Канстытуцыі БССР.

мі, у першую чаргу ў саюзе з РСФСР, з іх дапамогай, працоўныя БССР выгналі акупантаў. У саюзе з РСФСР і іншымі савецкімі рэспублікамі беларускі народ перамог у грамадзянскай вайне, узмаціў дыктатуру рабочага класа, падняў сваю эканоміку, культуру, пабудоваў сацыялізм.

У пэсним саюзе з іншымі савецкімі сацыялістычнымі рэспублікамі, аб'яднанымі ў адзіную магутную Савецкую дзяржаву, беларускі народ ушэўнена пойдзе да камунізму.

Таму беларускі народ у арт. 13 сваёй Канстытуцыі записвае, што «у межах ажыццяўлення ўзаемадапамогі па лініі эканамічнай і палітычнай, таксама як і па лініі абароны, Беларуска Савецкая Сацыялістычная Рэспубліка добравольна аб'яналася з роўнапраўнымі Савецкімі Сацыялістычнымі Рэспублікамі: Расійскай ССР, Украінскай ССР, Азербайджанскай ССР, Грузінскай ССР, Армянскай ССР, Туркменскай ССР, Узбекскай ССР, Таджыкская ССР, Казахская ССР, Кіргізкай ССР у саюзную дзяржаву — Саюз Савецкіх Сацыялістычных Рэспублік».

Выходзячы з гэтага, БССР забяспечвае за СССР у асобе яго вышэйшых органаў улады і органаў дзяржаўнага кіраўніцтва правы, вызначаныя артыкулам 14 Канстытуцыі СССР.

На-за межамі артыкула 14 Канстытуцыі СССР, БССР ажыццяўляе дзяржаўную ўладу самастойна, захоўваючы поўнаасноўна свае суверэнныя правы».

У пэсним саюзе з усімі народамі Саюза ССР мы будзем і надалей узмацняць сацыялістычны інтэрнацыяналізм і вялікую дружбу народаў.

Тыя змены ў эканоміцы, культуры і структуры класаў, якія адбыліся ў Савецкім Саюзе, яны таксама адбыліся і ў

БССР. І таму няма Канстытуцыя палкам і поўнаасноўна адбівае гэтыя змены.

Што-ж гэта за змены, якія адбыліся ў нашай краіне?

Таварыш Сталін у сваім гістарычным дакладзе на VIII З'езде Савецкага Саюза так ахарактарызаваў гэтыя змены:

«Калі мы мелі тады першы перыяд НЭП'а, пачатак НЭП'а, перыяд некалькіх ажыццяўлення капіталізму, то мы маем цяпер апошні перыяд НЭП'а, канец НЭП'а, перыяд поўнай ліквідацыі капіталізму ва ўсіх сферах нашай роднай гаспадаркі».

Пачаць хоць-бы з таго, што наша прамысловасць вырасла за гэты перыяд у гіганцкую сілу. Цяпер ужо нельга назваць яе слабай і тэхнічна хрэпна аснашчонай. Наадварот, яна базіруецца цяпер на новай, багатай сучаснай тэхніцы з моцна развітай цяжкай індустрыяй і яшчэ больш развітым машынабудуўніцтвам. Сама-ж галоўнае ў тым, што капіталізм выгнаў з усіх сфераў нашай прамысловасці, а сацыялістычная форма вытворчасці з'яўляецца цяпер безраздзельна пануючай сістэмай у галіне нашай прамысловасці».

Гэта характарыстыка змен у галіне прамысловасці палкам і поўнаасноўна датычыць і БССР, бо ў нас у БССР вырасла магутная сацыялістычная індустрыя, якая базіруецца на новай сучаснай тэхніцы, з якой зусім канчаткова выгнаны капіталістычныя элементы. У нас у БССР заваявана пабудавана сацыялістычная прамысловасць і ў такім размеры, што ўдзельная вага прадукцыі прамысловасці раўняецца 75 проц. усёй народна-гаспадарчай прадукцыі. Гэта гіганцкія заваяванні беларускага народу.

У галіне сельскай гаспадаркі, гаварыў таварыш Сталін, адбыліся наступныя змены:

«... замест злішня дробных аднаасобных сялянскіх гаспадарак з іх слабай тэхнікай і засіллекам кулака мы маем цяпер самую буйную ў свеце машынізаваную, узброеную новай тэхнікай вытворчасць у выглядзе ўсеабмянальнай сістэмы калгасаў і саўгасаў. Усім вядома, што кулацтва ў сельскай гаспадарцы ліквідавана».

І гэта характарыстыка палкам і поўнаасноўна датычыць сельскай гаспадаркі БССР.

І ў БССР замест дробных і храбейшых сялянскіх гаспадарак з масай беззямельнага сялянства і батрацтва, з кулацкай кабалай у вёсцы выраслі і ўзмацніліся калгасы і саўгасы. 86,6 проц. сялянскіх гаспадарак аб'ядналіся ў калгасы, а аднаасобны сектар не прадставілае колькі-небудзь значнай гаспадарчай сілы. Ён займае толькі 6,8 проц. пасевных плошчаў БССР. Ліквідаван кулацтва. Сельская гаспадарка БССР узмацнілася магутнай тэхнікай. Варта паказаць, што ў нашай сельскай гаспадарцы зараз існуюць больш 8 тысяч трактароў.

У галіне таварабароты, — гаварыў таварыш Сталін, — адбыліся наступныя змены:

«... купцы і спекулянты выгнаны з усіх з гэтай галіны. Увесь таварабарот эканоміка цяпер у руках дзяржавы, кааператыву і калгасаў. Народзіўся і развіўся новы, савецкі гандаль, гандаль без спекулянтаў, гандаль без капіталістаў».

І ў таварабароте БССР даскавала такі-ж малюнак.

Такім чынам, поўная перамога сацыялістычнай сістэмы ва ўсіх галінах народнай гаспадаркі з'яўляецца зараз фактам. А гэта азначае, што эксплуатацыйны чалавек чалавекам і ў нас у БССР, як і ва ўсім Савецкім Саюзе, знішчана, ліквідавана, а сацыялістычная ўласнасць на прылах і сродкі вытворчасці зацверджана, як непакідаемая аснова нашага савецкага грамадства. У нас стварылася сацыялістычная эканоміка, не ведаючая крызісаў і беспрацоўя, якая дае грамадзянам нашай БССР усе магчымыя для змажання і культурнага жыцця.

Характарызуючы змены ў класнай структуры, таварыш Сталін гаварыў, што «клас памешчыкаў, як вядома, быў ужо ліквідаваны ў рэзультате пераможнага сканчэння грамадзянскай вайны. Што датычыць іншых эксплуатацыйных класаў, то яны падлялі».

(Продолж. чытайце на 2-й стар.)

